

Sygn. akt I ACa 651/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 maja 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSA Agnieszka Bednarek-Moraś
Sędziowie:	SA Małgorzata Gawinek (spr.) SO del. Zbigniew Ciechanowicz
Protokolant:	st. sekr. sąd. Karolina Ernest

po rozpoznaniu w dniu 8 maja 2019 r. na rozprawie w Szczecinie

sprawy z powództwa J. B.

przeciwko R. R.

o ustalenie nieważności czynności prawnej ewentualnie o uznanie czynności za bezskuteczną

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie

z dnia 22 czerwca 2018 r. sygn. akt I C 1343/16

I. oddala apelację;

II. zasądza od powoda J. B. na rzecz pozwanego R. R. kwotę 2700 zł (dwa tysiące siedemset złotych) tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

Małgorzata Gawinek Agnieszka Bednarek-Moraś Zbigniew Ciechanowicz

Sygn. akt I ACa 651/18

UZASADNIENIE

Powód J. B. wniósł o ustalenie nieważności umowy, zawartej 24 lutego 2016 przez O. T. z R. R. w formie aktu notarialnego (rep. A nr (...)), w przedmiocie sprzedaży nieruchomości stanowiącej działkę gruntu, położonej przy ul. (...) w S., zabudowanej domem mieszkalnym, dla której Sąd Rejonowy Szczecin-Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie prowadzi księgę wieczystą o numerze (...), ewentualnie uznanie ww. umowy za bezskuteczną względem niego - w celu zaspokojenia wierzytelności wynikającej z wyroku Sądu Rejonowego Szczecin-Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie z 31 lipca 2013 (sygn. akt VIII RC 1488/12).

Pozwany R. R. wniósł o oddalenie powództwa oraz o zasądzenie od powoda zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

Wyrokiem z 22 czerwca 2018, sygn. akt I C 1343/16, Sąd Okręgowy w Szczecinie oddalił powództwo (pkt I) oraz zasądził od powoda na rzecz pozwanego kwotę 7.217 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (pkt II).

Powyższe rozstrzygnięcie Sąd I instancji poprzedził ustaleniami faktycznymi z których wynikało, że 27 stycznia 1979 J. B. i B. B. zawarli związek małżeński, po czym zamieszkali u rodziców B. B. w budynku mieszkalnym, położonym przy ul. (...) w S.. Następnie, w wyniku spadkobrania nieruchomości stała się wyłączną własnością B. B.. Wspólność majątkowa małżeńska nigdy nie została rozszerzona na przedmiotową nieruchomość. J. B. przez lata dbał o stan techniczny budynku, finansował i wykonywał prace remontowe. Od 1999 powód przebywał na rencie, a w latach 1996-2004 pracował jako kierowca taksówki. Obecnie ma ukończone 68 lat, utrzymuje się ze świadczenia rentowego w kwocie 1.990,41 zł miesięcznie i posiada orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności.

W dniu 16 września 2002 B. B. spakowała swoje rzeczy, wymeldowała się, rozwiązała umowę na dostawę mediów i wyprowadziła z mieszkania przy ul. (...) w S.. Powód pozostał w mieszkaniu. Tego dnia doszło do zawarcia przez B. B. i A. S. umowy sprzedaży nieruchomości, składającej się z działek gruntu nr (...) o pow. 352 m², położonych przy ul. (...) w S., zabudowanych domem mieszkalnym jednorodzinny w zabudowie szeregowej, dla której Sąd Rejonowy w Szczecinie prowadził księgę wieczystą nr Kw (...) za cenę 160.000 zł. B. B. nie uprzedziła powoda o zamiarze dokonania sprzedaży nieruchomości. W dacie sprzedaży nieruchomości działki III i IV księgi wieczystej nie wykazywały żadnych obciążeń.

W dniu 27 kwietnia 2005 A. S. zawarł z K. S. umowę sprzedaży przedmiotowej nieruchomości za kwotę 160.000 zł. W dacie zawarcia umowy działki III i IV księgi wieczystej nie zawierały wpisów o obciążeniach. J. B. w dalszym ciągu zamieszkiwał w przedmiotowej nieruchomości, o czym A. S. wiedział, przewidując trudności w objęciu nieruchomości. Kilukrotnie próbował wejść w posiadanie nieruchomości. Wyrokiem zaocznym z 14 czerwca 2005 Sąd Rejonowy w Szczecinie nakazał A. S., aby zaniechał naruszania posiadania przez J. B. działki ziemi i mieszkania, położonych przy ul. (...) w S., a w szczególności, by zaniechał wjeżdżania i wchodzenia na teren posesji. Wyrokowi nadano rygor natychmiastowej wykonalności (sygn. akt I C 1150/13).

J. B. dwukrotnie występował do Sądu z wnioskiem o stwierdzenie zasiedzenia przedmiotowej nieruchomości, przy czym jego wnioski nie zostały uwzględnione.

Wyrokiem z 10 kwietnia 2007 Sąd Rejonowy w Szczecinie w sprawie z powództwa K. S. nakazał pozwanemu J. B., aby opuścił i wydał powódce budynek mieszkalny, położony przy ulicy (...) w S. oraz opróżnił go z należących do niego rzeczy ruchomych. Nadto ustalił, że pozwanemu J. B. przysługuje uprawnienie do otrzymania lokalu socjalnego i nakazał wstrzymanie wykonania wydania lokalu do czasu złożenia przez Gminę Miasto S. oferty zawarcia z pozwanym umowy najmu lokalu socjalnego (sygn. akt II C 31/07).

Powód do chwili obecnej zamieszkuje na nieruchomości i oczekuje na złożenie przez Gminę oferty zawarcia umowy najmu lokalu socjalnego.

Wyrokiem z 10 maja 2007 Sąd Okręgowy w Szczecinie rozwiązał przez rozwód małżeństwo B. B. i J. B. z winy B. B. (sygn. akt X RC 2811/02). Aktualnie B. B. nosi nazwisko D..

Postanowieniem z 3 grudnia 2008 Sąd Rejonowy w Szczecinie orzekł o podziale majątku wspólnego J. B. i B. B. (sygn. akt III Ns 513/05). W punkcie V sentencji postanowienia zasądził od B. B. na rzecz J. B. kwotę 98.608,10 zł, płatną w terminie 3 miesięcy od uprawomocnienia się orzeczenia wraz z odsetkami ustawowymi w razie opóźnienia w płatności.

Wyrokiem z 21 grudnia 2009 (sygn. akt I C 1514/04) Sąd Okręgowy w Szczecinie uznał umowę sprzedaży nieruchomości, położonej przy ul. (...) w S., z 16 września 2002, zawartą pomiędzy B. B. i A. S. oraz umowę sprzedaży tej nieruchomości z 27 kwietnia 2005, zawartą pomiędzy A. S. a K. S., za bezskuteczne w stosunku do J.

B., celem zaspokojenia wierzytelności przysługującej powodowi względem B. B., wynikającej z pkt V prawomocnego postanowienia Sądu Rejonowego w Szczecinie z 3 grudnia 2008 w kwocie 98.608,10 zł (sygn. akt III Ns 513/05).

W dniu 26 lutego 2010 doszło do zawarcia przez K. S., J. R. (poprzednio A. S.) oraz O. T. umowy, na podstawie której K. S. sprzedała J. R. nieruchomość położoną przy ul. (...) w S. za kwotę 160.000 zł. Kupujący uiszczył cenę ze środków pochodzących z pożyczki udzielonej mu przez O. T. w dniu 25 lutego 2010. Termin zwrotu pożyczki strony ustaliły na dzień 1 marca 2010. W celu zabezpieczenia wierzytelności wynikającej z przedmiotowej umowy, J. R. przeniósł na O. T. własność zakupionej nieruchomości położonej przy ul. (...) w S.. Jednocześnie, działając w charakterze pełnomocnika O. T., J. R. zobowiązał się do zwrotnego przeniesienia własności przedmiotowej nieruchomości na rzecz J. R. w dniu zwrotu pożyczki, nie później niż do 15 marca 2010, pod warunkiem, że pożyczkobiorca dokona zwrotu pożyczki. Strony ustaliły przy tym, że do dnia zwrotu pożyczki nieruchomość pozostanie w posiadaniu J. R. z prawem do pobierania korzyści i obowiązkiem ponoszenia kosztów utrzymania oraz ciężarów przypadających na tę nieruchomość. J. R. wyraził zgodę na wykreślenie z księgi wieczystej nieruchomości roszczenia o zwrotne przeniesienie własności nieruchomości po dniu 1 marca 2010 i udzielił O. T. pełnomocnictwa do złożenia wniosku o wykreślenie roszczenia.

Wyrokiem z 2 grudnia 2011 (sygn. akt I C 1187/10), Sąd Okręgowy w Szczecinie uznał umowę sprzedaży nieruchomości, położonej przy ul. (...) w S., z 26 lutego 2010, zawartą pomiędzy J. R. (poprzednio A. S.) z O. T. za bezskuteczną w stosunku do J. B., celem zaspokojenia wierzytelności przysługującej powodowi względem B. B., wynikającej z pkt V prawomocnego postanowienia Sądu Rejonowego w Szczecinie z 3 grudnia 2008 r. (sygn. akt III Ns 513/05) w kwocie 98.608,10 zł. Przed wydaniem ww. wyroku Sąd udzielił powodowi zabezpieczenia poprzez nakazanie wpisania w księdze wieczystej nieruchomości ostrzeżenia o toczącym się procesie i ustanowienie zakazu zbywania nieruchomości.

Z wniosku J. B. Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym Szczecin-Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie prowadził postępowanie egzekucyjne przeciwko B. B. z udziałem O. T. (sygn. Km 374/14) na podstawie postanowień Sądu Rejonowego w Szczecinie z 3 grudnia 2008 (III Ns 513/05), z 15 lipca 2005 (III Ns 513/05), postanowienia Sądu Rejonowego Szczecin-Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie z 14 sierpnia 2013 (II Ns 3507/13), wyroku zaocznego Sądu Okręgowego w Szczecinie z 21 grudnia 2009 (I C 1514/04), wyroków Sądu Okręgowego w Szczecinie z 26 maja 2010 (I C 1514/04) oraz z 2 grudnia 2011 (I C 1187/10). Postanowieniem z 23 lipca 2015 Komornik zawiesił postępowanie egzekucyjne na wniosek wierzyciela.

Wyrokiem z 31 lipca 2013 Sąd Rejonowy Szczecin - Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie zasądził od B. D. na rzecz J. B. rentę alimentacyjną w kwocie po 600 zł miesięcznie, płatną z góry do 10. każdego miesiąca wraz z odsetkami ustawowymi w razie opóźnienia w płatności którejkolwiek z rat, począwszy od 3 czerwca 2013 (VIII RC 1488/12). Postanowieniem wydanym tego samego dnia Sąd nadał wyrokowi klauzulę wykonalności w zakresie jego punktu I.

Po uzyskaniu ww. tytułu wykonawczego powód zwrócił się do komornika sądowego z wnioskiem o wszczęcie i prowadzenie egzekucji przeciwko B. D., jednakże z uwagi na fakt, iż dłużniczka stale zamieszkiwała na terenie Wielkiej Brytanii organ egzekucyjny z odmówił wszczęcia postępowania z uwagi na brak właściwości miejscowej. W dniu 11 czerwca 2014 J. B. złożył wniosek o egzekucję świadczeń alimentacyjnych od B. D. w Sądzie Okręgowym w Szczecinie.

W dniu 24 lutego 2016 doszło do zawarcia przez O. T. i R. R. umowy sprzedaży nieruchomości, składającej się z działek gruntu o numerach (...), (...) oraz (...) o pow. 352 m², położonych przy ul. (...) w S., zabudowanych domem mieszkalnym jednorodzinny w zabudowie szeregowej, dla której Sąd Rejonowy w Szczecinie prowadzi księgę wieczystą o numerze (...) (poprzednio KW nr (...)) za cenę 430.000 zł. W dacie sprzedaży nieruchomości, w dziale III księgi wieczystej wpisane było roszczenie o zwrotne przeniesienie własności nieruchomości na rzecz J. R., ostrzeżenie o toczącym się procesie o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną oraz zakaz zbywania tej nieruchomości udzielone na podstawie postanowienia Sądu o udzieleniu zabezpieczenia, ostrzeżenie o wszczęciu egzekucji z nieruchomości w sprawie Km 374/14 na rzecz wierzyciela J. B., ostrzeżenie o uznaniu za bezskuteczną wobec J. B. umowę przeniesienia własności nieruchomości z 26 lutego 2010 (rep. A nr (...)), zawartą przez J. R. i O. T.,

o ile umową tą uniemożliwiono zaspokojenie wierzytelności J. B.. W dziale IV księgi wieczystej wpisana była hipoteka przymusowa na kwotę 147.912,15 zł na rzecz J. B..

Z uwagi na fakt, że nieruchomości obciążona była hipoteką na rzecz powoda, akt notarialny sporządzony został przy udziale Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym Szczecin-Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie J. W.. Sprzedająca potwierdziła zapłatę kwoty 221.930,52 zł tytułem ceny, zaś pozostałą część ceny w kwocie 208.069,48 zł kupujący zapłacił bezpośrednio do rąk komornika sądowego tytułem spłaty należności w postępowaniu egzekucyjnym na rzecz wierzyciela J. B. (sygn. akt Km 374/14). Wobec całkowitej spłaty należności, postanowieniem z 29 lutego 2016 zakończono postępowanie egzekucyjne (Km 374/14).

Powód otrzymał kwotę należną mu na podstawie postanowienia Sądu Rejonowego w Szczecinie z 3 grudnia 2008 (III Ns 513/05), w związku z czym w oświadczeniu z 21 listopada 2016 wyraził zgodę na wykreślenie hipoteki przymusowej do kwoty 147.912,15 zł z działu IV księgi wieczystej prowadzonej dla przedmiotowej nieruchomości.

W dniu 16 czerwca 2016 B. D. wniosła do Sądu Rejonowego Szczecin-Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie skargę o wznowienie postępowania, zakończonego wydaniem prawomocnego wyroku przez Sąd Rejonowy Szczecin-Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie z 31 lipca 2013 (sygn. akt VIII RC 1488/12) wobec pozbawienia jej możliwości działania w sprawie. Postępowanie w tym przedmiocie dotychczas nie zostało zakończone.

W oparciu o poczynione ustalenia faktyczne, Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że powództwo o ustalenie nieważności umowy, oparte na art. 58 § 1 i 2 k.c., jak i roszczenie ewentualne, którego materialnoprawną podstawę stanowił przepis art. 527 k.c., nie zasługiwało na uwzględnienie w żadnej części. Jak wyjaśnił, powód w pierwszej kolejności domagał się ustalenia nieważności umowy sprzedaży nieruchomości położonej przy ul. (...) w S., zabudowanej domem mieszkalnym, dla której Sąd Rejonowy Szczecin - Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie prowadzi księgę wieczystą o numerze (...), zawartej 24 lutego 2016 przez O. T. z R. R. (rep. A Nr (...)). Żądanie ewentualne dotyczyło natomiast uznania za bezskuteczną umowy sprzedaży ww. nieruchomości względem powoda w celu zaspokojenia wierzytelności wynikającej z wyroku Sądu Rejonowego Szczecin-Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie z 31 lipca 2013 (sygn. akt VIII RC 1488/12), zasądzającego od B. D. na rzecz J. B. rentę alimentacyjną w kwocie po 600 zł miesięcznie, płatną z góry do 10. każdego miesiąca wraz z odsetkami ustawowymi w razie opóźnienia w płatności którejkolwiek z rat, poczynawszy od 3 czerwca 2013.

Odnosząc się do kwestii nieważności przedmiotowej umowy, Sąd I instancji wskazał, że w materialnie dowodowym sprawie brak było podstaw do przyjęcia, że czynność ta w istocie była niezgodna z prawem, a przez to nieważna. Kwestionowana przez powoda umowa sprzedaży nieruchomości została zawarta w odpowiedniej formie, a akt notarialny zawierał szczegółowy opis stanu prawnego nieruchomości. Zgodnie z obowiązującymi przepisami w czynności tej mógł również brać udział Komornik. Jednocześnie Sąd Okręgowy podkreślił, że żaden z obowiązujących przepisów nie nakłada na strony umowy sprzedaży lub notariusza obowiązku zawiadomiania o zamiarze dokonania sprzedaży nieruchomości osoby zamieszkującej na niej bez tytułu prawnego. W dacie sporządzenia umowy O. T. była właścicielem nieruchomości, zaś możliwość dokonania jej sprzedaży nie była w żaden sposób ograniczona. W dziale III księgi wieczystej prowadzonej dla przedmiotowej nieruchomości wpisane było: roszczenie o zwrotne przeniesienie własności nieruchomości na rzecz J. R., ostrzeżenie o toczącym się procesie o uznaniu czynności za bezskuteczną oraz zakaz zbywania nieruchomości, ostrzeżenie o wszczęciu egzekucji z nieruchomości w sprawie Km 374/14 na rzecz wierzyciela J. B., a także ostrzeżenie o uznaniu za bezskuteczną wobec J. B. czynności prawnej obejmującej sporządzoną w akcie notarialnym z 26 lutego 2010 (rep. A Nr (...)) umowy przeniesienia własności nieruchomości, zawartej przez J. R. i O. T., o ile umową tą uniemożliwiono zaspokojenie wierzytelności J. B.. W dziale IV wpisana była natomiast hipoteka przymusowa na kwotę 147.912,15 zł na rzecz J. B..

J. R. wyraził zgodę na wykreślenie w dziale III księgi wieczystej jego roszczenia o zwrotne przeniesienie własności nieruchomości. Jeżeli zaś chodzi o ostrzeżenie dotyczące zakazu zbywania nieruchomości, wpisane na podstawie postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia, wydanego w sprawie o sygn. akt I Co 346/10 przed wytoczeniem powództwa w sprawie I C 1187/10, z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia kończącego postępowanie o sygn. akt I

C 1187/10 zabezpieczenie upadło z mocy prawa. Z uwagi na obciążenie hipoteczne na rzecz powoda umowa sprzedaży nieruchomości została sporządzona przy udziale Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym Szczecin-Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie J. W.. Pomimo że została zawarta pomiędzy członkami najbliższej rodziny, była czynnością odpłatną, w wyniku której sprzedająca O. T. otrzymała kwotę 221.930,52 zł tytułem ceny, zaś pozostałą część ceny w kwocie 208.069,48 zł kupujący zapłacił bezpośrednio do rąk komornika sądowego tytułem spłaty należności na rzecz wierzyciela J. B. w postępowaniu egzekucyjnym prowadzonym pod sygn. akt Km 374/14. W związku z faktem zaspokojenia powoda w całości, komornik umorzył postępowanie egzekucyjne postanowieniem z 29 lutego 2016 (sygn. akt Km 374/14). Tym samym, Sąd I instancji uznał, że nie potwierdziły się formułowane przez powoda zarzuty odnośnie wadliwości czynności prowadzących do zawarcia umowy sprzedaży nieruchomości z 24 lutego 2016.

Dokonując oceny żądania uznania za nieważną umowy zawartej pomiędzy pozwanym a O. T. przez pryzmat art. 58 § 2 k.c., Sąd I instancji zaznaczył, że powód w żaden sposób nie wykazał, jakie to zasady współżycia społecznego pozwany naruszył zawierając sporną umowę. Sam zaś fakt zawarcia dozwolonej prawnie umowy sprzedaży nie mógł powodować nieważności tej czynności. Nadto, w wyniku zawarcia omawianej umowy wierzytelność powoda, wynikająca z orzeczenia sądu dotyczącego podziału majątku małżonków, została w całości zaspokojona. Powód otrzymał w ten sposób kwotę, pozwalającą mu zaspokoić swoje potrzeby mieszkaniowe.

Odnosząc się do żądania ewentualnego, Sąd Okręgowy wskazał, że koniecznym jest zbadanie zasadności zarzutu podniesionego przez stronę pozwaną, a dotyczącego upływu pięcioletniego terminu z art. 534 k.c. W tym zakresie Sąd wyjaśnił, że powód posiadał wierzytelność względem B. D. (poprzednio B.) wynikającą z prawomocnego orzeczenia w postaci postanowienia Sądu Rejonowego w Szczecinie z 3 grudnia 2008 (sygn. akt III Ns 513/05), zasądzającego w punkcie V sentencji od B. D. (poprzednio B.) na rzecz J. B. kwotę 98.608,10 zł, płatną w terminie 3 miesięcy od uprawomocnienia się orzeczenia wraz z odsetkami ustawowymi w razie opóźnienia w płatności. W związku z ww. wierzytelnością powód uzyskał dwa orzeczenia Sądu (I C 1514/04 oraz I C 1187/10), uznające za nieważne względem niego czynności prawne w postaci umowy sprzedaży nieruchomości położonej przy ul. (...) w S. z 16 września 2002, zawartej pomiędzy B. B. i A. S., umowy sprzedaży tej nieruchomości z 27 kwietnia 2005, zawartej pomiędzy A. S., a K. S., a także umowy sprzedaży z 26 lutego 2010, zawartej pomiędzy J. R. (poprzednio A. S.) z O. T.. Oba orzeczenia zostały wydane w celu zaspokojenia danej, konkretnej wierzytelności przysługującej powodowi, a wynikającej z pkt V postanowienia Sądu Rejonowego w Szczecinie z 3 grudnia 2008, sygn. akt III Ns 513/05.

W niniejszym procesie powód dochodzi natomiast uznania za nieważną względem niego umowy z 24 lutego 2016, poszukując ochrony innej wierzytelności, tj. wynikającej z wyroku Sądu Rejonowego Szczecin-Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie z 31 lipca 2013, zasądzającego od B. D. (poprzednio B.) na rzecz J. B. świadczenie alimentacyjne w kwocie po 600 zł miesięcznie. W konsekwencji, zdaniem Sądu Okręgowego, nie sposób przyjąć, aby doszło do sądowego stwierdzenia bezskuteczności wcześniejszej czynności prawnej dłużnika, dokonanej z osobą trzecią, dla ochrony tej wierzytelności. Tym samym, Sąd Okręgowy uznał, że termin do wniesienia powództwa opartego o art. 527 k.c. bezskutecznie upłynął. Pozew w niniejszej sprawie został wniesiony 26 września 2016 (data złożenia pozwu w biurze podawczym sądu), czyli po upływie 5 lat, licząc od daty czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzyciela.

Uzupełniając Sąd wskazał, że w przedmiotowej sprawie nie zaistniały również przesłanki warunkujące skuteczność skargi pauliańskiej. W związku ze sprzedażą nieruchomości, B. D. stała się niewypłacalna. Na skutek wpisania hipoteki przymusowej przez organ egzekucyjny w postępowaniu prowadzonym na wniosek powoda pod sygn. Km 374/14, okoliczność ta musiała być znana kolejnym nabywcom nieruchomości nią obciążonej, w tym pozwanemu. Niemniej, zdaniem Sądu Okręgowego, pozwany nie miał świadomości istnienia innego zobowiązania pierwotnej właścicielki nieruchomości względem powoda niż zabezpieczonego hipoteką. Powód nie wykazał, aby pozwany wiedział o istnieniu tytułu wykonawczego, w którym zasądzone zostały na jego rzecz alimenty. W treści księgi wieczystej nie było żadnej wzmianki o postępowaniu alimentacyjnym. Pozwany nie mógł zatem przewidywać, że dokonywana przez niego czynność prawna zmierza do pokrzywdzenia powoda. Nadto, umowa zawarta przez pozwanego z matką była czynnością odpłatną. W wyniku jej zawarcia sprzedająca otrzymała tytułem ceny kwotę 221.930,52 zł, zaś pozostałą

kwotę 208.069,48 zł kupujący zapłacił bezpośrednio do rąk komornika, który w całości zaspokoił wierzytelność powoda.

Stan faktyczny niniejszej sprawy Sąd ustalił na podstawie dowodów z przedłożonych przez strony dokumentów, których treść nie była kwestionowana przez strony ani nie budziła wątpliwości Sądu. Za wiarygodne Sąd uznał także zeznania świadków, które korespondowały z treścią dowodów z dokumentów i wraz z tymi dokumentami stworzyły spójny obraz sytuacji faktycznej.

O kosztach Sąd orzekł mając na uwadze przepis art. 98 § 1 i 3 k.p.c. przy zastosowaniu zasady odpowiedzialności za wynik sprawy.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł powód, zaskarżając orzeczenie w całości, zarzucając rozstrzygnięciu następujące naruszenia:

1. niezgodność ustaleń faktycznych Sądu Okręgowego z zebraniem w sprawie materiałem dowodowym, w szczególności poprzez błędne ustalenia, że upłynął pięcioletni termin do zaskarżenia czynności prawnej zawartej 24 lutego 2016 (akt notarialny rep. nr (...)) oraz nabywca nie wiedział o wierzytelności alimentacyjnej na rzecz powoda;

2. zarzut naruszenia prawa procesowego, a w szczególności:

- art. 233 § 1 k.p.c. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów, polegający na całkowitym pominięciu zebranych dowodów z ustaleń stanu faktycznego i prawnego w powództwie oraz pismach powoda na zasadzie art. 217 § 1 k.p.c., jak również w piśmie przygotowawczym powoda wraz z wnioskami dowodowymi z 31 stycznia 2017, a przede wszystkim zebranych w aktach przedmiotowej sprawy dotyczącej skargi, roszczenia pauliańskiego;

- art. 328 § 2 k.p.c. poprzez niewskazanie w uzasadnieniu wyroku przyczyn, dla których Sąd Okręgowy odmówił wiarygodności ustaleniom faktycznym i prawnym w wielu orzeczeniach Sądu Rejonowego, Okręgowego i Apelacyjnego w Szczecinie, a nawet w wielu wykładniach Sadu Najwyższego; pominięcie faktów i dowodów mających wpływ na wynik sprawy w przedmiocie roszczenia pauliańskiego przedstawionych przez powoda w wytoczonym powództwie;

- art. 527 § 3 k.c. poprzez niezastosowanie domniemania pauliańskiego;

- art. 534 k.c. poprzez błędne zastosowanie;

- art. 2, 8, 18, 32, 45, 47, 50, 77 i 82 Konstytucji RP i tym samym art. 6 § 1 Konwencji poprzez rażące naruszenie prawa dostępu do Sądu i do rzetelnego procesu w rozsądnym terminie.

Mając na uwadze powyższe zarzuty, powód wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie powództwa w całości oraz zasądzenie od Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Szczecinie kosztów postępowania według norm przepisanych za obie instancje, ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przy uwzględnieniu kosztów dotychczasowego postępowania.

Apelujący przedstawił uzasadnienie podniesionych zarzutów.

Pozwany wniósł o oddalenie apelacji w całości oraz zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania odwoławczego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powoda okazała się niezasadna.

Sąd Apelacyjny nie stwierdził wadliwości postępowania przed Sądem I instancji skutkujących nieważnością postępowania. Kontrola instancyjna nie wykazała też uchybień przepisom prawa materialnego oraz zarzucanych

przez stronę apelującą błędów dotyczących oceny materiału dowodowego. Dokonane przez Sąd Okręgowy ustalenia faktyczne dotyczące okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia w sprawie znajdują odzwierciedlenie w przytoczonych na ich poparcie dowodach, a ich prawna ocena w kontekście weryfikacji żądania powoda i zarzutów pozwanego zasługuje na aprobatę. Stąd ustalenia te oraz wyprowadzone na ich podstawie wnioski prawne Sąd Apelacyjny podziela i przyjmuje za własne.

Dodać przy tym należy, że obszernie przytoczenie ustaleń Sądu Okręgowego oraz wniosków i argumentów przedstawionych na ich poparcie, we wstępnej części niniejszego uzasadnienia, czyni niecelowym ponowne ich przedstawianie przez Sąd odwoławczy (por. wyrok SN z 10 marca 1999, II CKN 217/98, LEX nr 1213477). Odnosząc się zatem do zarzutów strony skarżącej oraz oceniając prawidłowość zastosowania przez Sąd pierwszej instancji norm prawa materialnego, Sąd Apelacyjny ponowi motywy Sądu Okręgowego jedynie w zakresie niezbędnym dla podkreślania istotnych w sprawie kwestii.

W pierwszej kolejności omówienia wymaga zarzut najdalej idący, dotyczący naruszenia przez Sąd I instancji art. 328 § 2 k.p.c. Stanowiska skarżącego w tym względzie nie sposób podzielić. W orzecnictwie zgodnie wskazuje się, że powołanie się w apelacji na podstawę naruszenia przepisów procedury w postaci art. 328 § 2 k.p.c. jest usprawiedliwione tylko wówczas, gdy z uzasadnienia orzeczenia nie daje się odczytać, jaki stan faktyczny lub prawny stanowił podstawę rozstrzygnięcia, co uniemożliwia kontrolę instancyjną (por. wyrok SN z 15 kwietnia 2016 r., sygn. akt I CSK 278/15, LEX nr 2021936; postanowienie SN z 17 grudnia 2015 r., sygn. akt I CSK 1028/14, LEX nr 1963381; wyrok SN z 16 grudnia 2015 r., sygn. akt IV CSK 149/15, LEX nr 1962540; wyrok SN z 5 czerwca 2009 roku, sygn. akt I UK 21/09, LEX nr 515699). Sytuacja taka zachodzi wówczas, gdy treść uzasadnienia orzeczenia sądu drugiej instancji uniemożliwia dokonanie oceny toku wyводу, który doprowadził do jego wydania, gdy uzasadnienie zaskarżonego orzeczenia nie posiada wszystkich koniecznych elementów bądź zawiera oczywiste braki, które uniemożliwiają kontrolę instancyjną (por. wyrok SN z 27 marca 2008 r., sygn. akt III CSK 315/07, niepubl.; wyrok SN z 21 lutego 2008 r., sygn. akt III CSK 264/07, pub. OSNC-ZD 2008, nr 4, poz. 118; wyrok SN z 24 stycznia 2008 r., sygn. akt I CSK 347/07, niepubl.). Oceny w tym względzie dokonywać należy w kontekście podstaw faktycznych żądania, w kontekście twierdzeń powoda i ewentualnie przywołanej przez niego podstawy prawnej, wyznaczającej charakter dochodzonego roszczenia, a także w kontekście podniesionych w sprawie zarzutów przez stronę pozwaną oraz w kontekście znajdujących ostatecznie zastosowanie w sprawie przepisów prawa materialnego.

Analiza pisemnych motywów zaskarżonego wyroku wskazuje, że zawierają one wszystkie elementy konstrukcyjne uzasadnienia wskazane w omawianej regulacji. Sąd I instancji przedstawił stan faktyczny ze szczegółowym przytoczeniem dowodów, na podstawie których został ustalony. W dalszej kolejności, dokonał oceny zgromadzonych w sprawie dowodów zarówno o charakterze osobowym, jak i z dokumentów oraz jednoznacznie wskazał, którym dowodom daje wiarę i z jakich powodów. Wreszcie, Sąd Okręgowy precyzyjnie wskazał, jakie przepisy prawa materialnego znajdują w sprawie zastosowanie, omówił przesłanki ich stosowania, a następnie przeprowadził proces subsumcji. Nie sposób zatem uznać, że na podstawie treści uzasadnienia zaskarżonego wyroku, nie jest możliwe odczytanie intencji Sądu I instancji, czy też zdekodowanie motywów, które doprowadziły do wydania przedmiotowego rozstrzygnięcia. Wskazuje na to zresztą po części sama treść apelacji, w której skarżący odniósł się do poszczególnych, istotnych zagadnień, podniesionych przez Sąd Okręgowy, dokonując ich odmiennej oceny. Jak wskazywał natomiast Sąd Najwyższy w licznych orzeczeniach, to w jaki sposób dana sprawa została rozstrzygnięta, nie zależy od tego, w jaki sposób sporządzone zostało uzasadnienie. Pewne jego niedostatki nie mogą więc stanowić podstawy formułowania zarzutu naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. Jeśli zatem tok rozumowania sądu pierwszej instancji umożliwia przedstawienie przeciwko temu rozumowaniu zarzutów apelacyjnych, a takie powód w niniejszym postępowaniu sformułował, to świadczy to o prawidłowo sporządzonym uzasadnieniu. Tym samym, w ocenie Sądu Apelacyjnego, brak było podstaw do wydania wyroku kasatoryjnego, zaś podniesiony zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. uznać należało za niezasadny.

Przechodząc kolejno do zawartego w apelacji zarzutu dowolnej oceny zgromadzonych w sprawie dowodów, a w konsekwencji dokonanie przez Sąd I instancji wadliwych ustaleń w zakresie okoliczności istotnych dla jej rozstrzygnięcia, zaznaczenia wymaga, że zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. może być uznany za zasadny jedynie w wypadku wykazania, że ocena materiału dowodowego jest rażąco wadliwa czy w sposób oczywisty błędna,

dokonana z przekroczeniem granic swobodnego przekonania sędziowskiego, wyznaczonych w tym przepisie. Należy bowiem pamiętać, że sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału, dokonując wyboru określonych środków dowodowych. Stąd też, jeżeli z danego materiału dowodowego sąd wyprowadza wnioski logicznie poprawne i zgodne z doświadczeniem życiowym, to ocena taka nie narusza reguł swobodnej oceny dowodów i musi się ostać, choćby w równym stopniu, na podstawie tego materiału dowodowego, dawały się wysnuć wnioski odmienne. Nadto, jak wskazuje się w judykaturze, przeprowadzona przez sąd ocena dowodów może być skutecznie podważona tylko wtedy, gdy brak jest logiki w wiązaniu wniosków z zebranymi dowodami lub, gdy wnioskowanie sądu wykracza poza schematy logiki formalnej albo, wbrew zasadom doświadczenia życiowego, nie uwzględnia jednoznacznych praktycznych związków przyczynowo – skutkowych (por. przykładowo postanowienia SN z 11 stycznia 2001 r., I CKN 1072/99, Prok. i Pr. 2001 r., nr 5, poz. 33; z 17 maja 2000 r., I CKN 1114/99, nie publ.; wyrok SN z 14 stycznia 2000 r., I CKN 1169/99, OSNC 2000 r., nr 7-8, poz. 139). Jednocześnie podkreślenia wymaga, że w ramach swobody oceny dowodów mieści się wybór określonych dowodów spośród dowodów zgromadzonych, pozwalających na rekonstrukcję istotnych w sprawie faktów. Sytuacja, w której w sprawie pozostają zgromadzone dowody, mogące prowadzić do wzajemnie wykluczających się wniosków, jest sytuacją immanentnie związaną z kontrydiktoryjnym procesem sądowym.

Dla skuteczności zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. nie wystarcza zatem stwierdzenie o wadliwości dokonanych ustaleń faktycznych, odwołujące się do stanu faktycznego, który w przekonaniu skarżącego odpowiada rzeczywistości. Konieczne jest bowiem wskazanie przyczyn dyskwalifikujących postępowanie sądu w tym zakresie. W szczególności skarżący powinien wskazać, jakie kryteria oceny naruszył sąd przy ocenie konkretnych dowodów, uznając brak ich wiarygodności i mocy dowodowej lub niesłusznie im je przyznając (tak Sąd Najwyższy m.in. w orzeczeniach z 23 stycznia 2001 r., IV CKN 970/00, LEX nr 52753, 12 kwietnia 2001 r., II CKN 588/99, LEX nr 52347, 10 stycznia 2002 r., II CKN 572/99, LEX nr 53136).

Odnosząc przedstawione wyżej poglądy prawne do realiów niniejszej sprawy, podniesiony przez powoda w apelacji zarzut naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 233 § 1 k.p.c., mający świadczyć – w znaczeniu materialnoprawnym – o zasadności przedmiotowego roszczenia ewentualnego, uznać należało za sformułowany w sposób oczywiście nieodpowiadający przedstawionym wyżej wymogom. Powód w istocie rzeczy poprzestał na głośnym zaprzeczeniu wersji oceny materiału procesowego, przedstawionej w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, nie poddając krytycznej analizie stanowiska Sądu I instancji z punktu widzenia zasad logiki i doświadczenia życiowego. Pominięcie zaś w zaprezentowanym stanowisku tych z dowodów, które stanowiły istotny element materiału procesowego, w oparciu o które Sąd ten wykluczył możliwość przyjęcia wersji skarżącego za wiarygodną, odbiera jej walor komplementarności, a przez to czyni ją merytorycznie nieweryfikowalną.

Za w pełni chybiony Sąd Apelacyjny uznał zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. polegający na pominięciu zawnioskowanych przez powoda dowodów „w powództwie, pismach powoda oraz w piśmie przygotowawczym z 31 stycznia 2017 r. - k. 235-350”. Zaznaczenia przy tym wymaga, że powód nawet nie wskazał, które z dowodów zostały przez Sąd pominięte, jak również w jaki sposób ich przeprowadzenie miałyby wpłynąć na zmianę zapadłego rozstrzygnięcia. Dodatkowo, jak wynika z analizy akt sprawy, wbrew błędnemu przekonaniu skarżącego, na rozprawie w dniu 14 czerwca 2018 Sąd Okręgowy przeprowadził dowód z dokumentów załączonych przez powoda zarówno do pozwu, jak i pisma przygotowawczego z 31 stycznia 2017 (protokół rozprawy z 14 czerwca 2018 – k. 715-718), a co więcej, dowody te uznał za wiarygodne i uczynił je podstawą ustaleń faktycznych w niniejszej sprawie. Niemniej, jak słusznie zważył Sąd I instancji, zaferowany przez stronę powodową materiał dowodowy nie dał podstaw do uwzględnienia dochodzonego roszczenia w myśl art. 58 § 1 i 2 k.c., czy też roszczenia ewentualnego, opartego na art. 527 k.c.

Nieskuteczne okazały się nadto pozostałe zarzuty błędnych ustaleń faktycznych i skorelowane z nimi zarzuty naruszenia prawa materialnego. Dokonując weryfikacji w granicach wyznaczonych apelacją powoda, Sąd odwoławczy w pełni podzielił stanowisko Sądu Okręgowego o braku podstaw do uznania za bezskuteczną wobec powoda umowy sprzedaży nieruchomości położonej przy ul. (...) w S., zawartej 24 lutego 2016 przez O. T. z R. R..

W tym zakresie powtórzenia wymaga, że przepis art. 534 k.c. stanowi, iż uznania czynności prawnej dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli za bezskuteczną nie można żądać po upływie pięciu lat od daty tej czynności. W wyroku z 30 stycznia 2018 (III CSK 394/16) Sąd Najwyższy wskazał, że art. 534 k.c. nie ogranicza się do ustanowienia terminu dla akcji pauliańskiej skierowanej przeciwko dłużnikowi lecz dotyczy także terminu, w którym wierzyciel może kwestionować na podstawie art. 521 § 2 k.c. czynność fraudacyjną osoby trzeciej, która dokonała rozporządzenia korzyścią na rzecz osoby czwartej, czy też czynność prawną zawartą pomiędzy osobą czwartą i piątą oraz kolejnymi osobami. Określenie "od daty tej czynności" należy rozumieć w ten sposób, że obejmuje ono każdą kolejną czynność rozporządzającą dokonaną z pokrzywdzeniem wierzyciela. Termin określony w art. 534 k.c. jest terminem zawitym, co oznacza, że początek biegu terminu do zaskarżenia czynności prawnej na podstawie art. 531 § 2 k.c. jest liczony od daty dokonania tej czynności jako czynności dokonanej z pokrzywdzeniem wierzyciela. Termin pięcioletni biegnie oddzielnie dla każdej z tych czynności od daty jej dokonania, lecz dopuszczalność rozszerzenia działania skargi jest uzależniona od tego, czy dana czynność została zaskarżona w terminie lub jest zaskarżalna w dacie wniesienia powództwa o ubezskutecznienie kolejnej czynności (por. wyrok SN z 30 stycznia 2018, III CSK 394/16, LEX nr 2475045; uchwała SN z 28 stycznia 2016, III CZP 99/15, LEX nr 1964228).

Podkreślenia przy tym wymaga, że przepis art. 531 § 2 k.c. daje wierzycielowi możliwość zaskarżenia tylko ostatniej czynności fraudacyjnej w ciągu wszystkich czynności dokonanych z pokrzywdzeniem wierzyciela. W razie skorzystania z tego uprawnienia sąd orzeka o skuteczności ostatniej z czynności, zaś uwzględnienie powództwa uzależnione jest nie tylko od wykazania przesłanek bezskuteczności ostatniej czynności prawnej, lecz również czynności fraudacyjnej dłużnika z osobą trzecią i ewentualnych kolejnych czynności. W sprawach objętych hipotezą art. 531 § 2 k.c. zakres przesłanek materialnoprawnych uznania czynności za bezskuteczną w stosunku do wierzyciela jest zatem szerszy, niż w sprawach określonych w art. 531 § 1 k.c. Sąd bada bowiem zarówno przesłanki z art. 527 § 1 k.c., uzasadniające bezskuteczność czynności prawnej dłużnika przysparzającej korzyść osobie trzeciej, jako konieczny warunek orzeczenia o bezskuteczności wobec wierzyciela czynności prawnej, którą osoba trzecia rozporządziła uzyskaną od dłużnika korzyścią na rzecz kolejnej osoby, jak i przesłankę rzeczywistej wiedzy tej osoby o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną, stosownie do treści art. 531 § 2 k.c. (por. wyroki SN z 11 grudnia 2013 r., IV CSK 222/13, LEX nr 1433725 i orzeczenia w nim powołane, z 22 marca 2017 r., III CSK 143/16, LEX nr 2312011).

Taki sam zakres przesłanek podlega badaniu przy ocenie bezskuteczności czynności prawnej, którą osoba czwarta rozporządziła korzyścią uzyskaną od osoby trzeciej na rzecz kolejnej osoby oraz czynności prawnych dokonanych przez kolejne osoby. Ocena przesłanek materialnoprawnych danej czynności jest możliwa jedynie w warunkach zaskarżalności tej czynności, która wygasa z upływem terminu określonego w art. 534 k.c. i tą też chwilą wygasa możliwość powołania się przez wierzyciela na bezskuteczność czynności. Istnienie zatem uprawnienia wierzyciela do zaskarżenia czynności prawnej stanowi warunek sine qua non dopuszczalności możliwości rozszerzenia skargi na osoby, o których mowa w art. 531 § 2 k.c.

W rezultacie przyjąć należy, że termin do zaskarżenia czynności pomiędzy osobą czwartą i piątą oraz dalszymi rozpoczyna bieg w dacie dokonania czynności, zaś warunkiem dopuszczalności rozszerzenia skargi na podstawie art. 531 § 2 k.c. jest albo zaskarżenie czynności wcześniejszej w terminie określonym w art. 534 k.c. albo jej zaskarżalność w dacie wniesienia pozwu o ubezskutecznienie czynności późniejszej z uwagi na brak upływu terminu pięcioletniego od daty dokonania. Wygaśnięcie uprawnienia wierzyciela do zaskarżenia czynności fraudacyjnej powoduje brak możliwości powoływania się przed sądem na jej bezskuteczność, a więc na nabycie przez kolejnego nabywcę korzyści od nieuprawnionego.

W niniejszej sprawie, jak prawidłowo ustalił Sąd I instancji, powód posiadał wierzytelność względem B. D. (poprzednio B.), wynikającą z prawomocnego orzeczenia w postaci postanowienia Sądu Rejonowego w Szczecinie z 3 grudnia 2008 (sygn. akt III Ns 513/05) o podziale majątku wspólnego J. B. i jego byłej żony B. D.. W punkcie V sentencji postanowienia Sąd zasądził B. D. na rzecz J. B. kwotę 98.608,10 zł, płatną w terminie 3 miesięcy od uprawomocnienia się orzeczenia wraz z odsetkami ustawowymi w razie opóźnienia w płatności. W związku z tą wierzytelnością powód

uzyskał dwa orzeczenia Sądu (sygn. akt I C 1514/04 oraz I C 1187/10), uznające za nieskuteczne względem niego czynności prawne w postaci umów sprzedaży nieruchomości położonej przy ul. (...) w S.: z 16 września 2002 zawartej pomiędzy B. B. i A. S., z 27 kwietnia 2005 zawartej pomiędzy A. S. a K. S., a także z 26 lutego 2010, zawartej pomiędzy J. R. (poprzednio A. S.) z O. T.. Co istotne, oba orzeczenia zostały wydane w celu zaspokojenia wyżej opisanej, konkretnej wierzytelności przysługującej powodowi, a wynikającej z punktu V postanowienia Sądu Rejonowego w Szczecinie z 3 grudnia 2008, sygn. akt III Ns 513/05.

W celu wyegzekwowania powyższej należności prowadzone było postępowanie egzekucyjne (sygn. Km 374/14), jednakże w wyniku całkowitej spłaty zobowiązania przez pozwanego, komornik sądowy przy Sądzie Rejonowym Szczecin-Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie J. W. zakończył postępowanie egzekucyjne postanowieniem z 29 lutego 2016. Innymi słowy, wierzytelność, będąca podstawą wydania przez sąd przedstawionych wyżej orzeczeń stwierdzających bezskuteczność kolejno następujących po sobie umów sprzedaży nieruchomości położonej przy ul. (...) w S., została w pełni zaspokojona.

W niniejszym procesie powód kwestionuje natomiast umowę sprzedaży przedmiotowej nieruchomości, zawartą 24 lutego 2016 przez O. T. i R. R., w celu zaspokojenia wierzytelności wynikającej z wyroku Sądu Rejonowego Szczecin-Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie z 31 lipca 2013 (sygn. akt VIII RC 1488/12), w którym Sąd zasądził od B. D. (poprzednio B.) na rzecz powoda J. B. świadczenie alimentacyjne w kwocie po 600 zł miesięcznie, płatne z góry do 10. każdego miesiąca wraz z odsetkami ustawowymi w razie opóźnienia w płatności którejkolwiek z rat, począwszy od 3 czerwca 2013 r. Tym samym, aktualnie powód poszukuje ochrony w celu zaspokojenia całkowicie innej wierzytelności, niż ta, będąca podstawą wydania orzeczeń w postępowaniach o sygnaturach akt: I C 1514/04 oraz I C 1187/10 (stwierdzające względem powoda bezskuteczność kolejno następujących po sobie umów sprzedaży spornej nieruchomości). W konsekwencji, wbrew stanowisku powoda, nie sposób przyjąć, aby doszło do stwierdzenia przez sąd bezskuteczności wcześniejszej czynności prawnej dłużnika, dokonanej z osobą trzecią, dla ochrony tej wierzytelności. Nadto, nie ulega wątpliwości, że skoro wywiedziony przez powoda pozew został złożony 26 września 2016, to upłynął pięcioletni termin nie tylko od pierwszej czynności której stroną była dłużniczka powoda, ale też od pozostałych czynności poprzedzających zawarcie umowy z 24 lutego 2016 (16 września 2002, 27 kwietnia 2005, 26 lutego 2010), co dyskwalifikowało możliwość uzyskania przez powoda orzeczenia o bezskuteczności umowy sprzedaży nieruchomości z 24 lutego 2016 i uzyskania w toku egzekucji z nieruchomości zaległych należności alimentacyjnych od byłej żony.

Kwestionując rozważania Sądu Okręgowego dotyczące sposobu obliczania pięcioletniego terminu na dochodzenie bezskuteczności danej czynności prawnej, apelujący odwołuje się do treści glosy aprobującej autorstwa M. K. do uchwały SN z 17 czerwca 2010 r., III CZP 41/10, w której wskazano, że przewidziany w art. 534 k.c. termin do zaskarżenia krzywdzących wierzyciela czynności procesowych dłużnika, zaaprobowanych w konstytucyjnym orzeczeniu sądu, winien biec od dnia uprawomocnienia się tego orzeczenia; należy bowiem zauważyć, że takie orzeczenie dopiero z chwilą uprawomocnienia się wywrze skutki w sferze prawa materialnego. Zdaniem skarżącego, pięcioletni termin na zaskarżenie umowy sprzedaży nieruchomości z 26 września 2016 winien biec od daty uprawomocnienia się wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie z 2 grudnia 2011 (sygn. akt I C 1187/10), wydanym w sprawie z powództwa J. B. przeciwko O. T., tj. od 8 marca 2012 (k. 33). W wyroku tym Sąd Okręgowy uznał za bezskuteczną w stosunku do J. B. umowę przeniesienia własności przedmiotowej nieruchomości z 26 lutego 2010, zawartą przez J. R. (dawniej A. S.) z O. T. - celem zaspokojenia wierzytelności przysługującej J. B. wobec dłużnika B. B., wynikającej z punktu V prawomocnego postanowienia Sądu Rejonowego w Szczecinie z 3 grudnia 2008, sygn. akt III Ns 513/05.

W pierwszej kolejności Sąd Apelacyjny zauważa, że uchwała Sadu Najwyższego, będąca podstawą cytowanej przez skarżącego glosy aprobującej, nie tylko została wydana na kanwie całkowicie odmiennego stanu faktycznego, ale także dotyczy innego zagadnienia prawnego niż kluczowy z punktu widzenia rozstrzygnięcia niniejszej sprawy. Przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego było bowiem następujące zagadnienia prawne: „czy czynność procesowa dłużnika w postaci wniosku o podział majątku wspólnego, dział spadku i zniesienie współwłasności, zaaprobowanego przez pozostałych uczestników postępowania i zmierzającego do nieodpłatnego przejścia na podstawie orzeczenia sądowego

całego majątku podlegającego podziałowi przez współwłaścicieli niebędących dłużnikami, może być przedmiotem powództwa z art. 527 § 1 k.c., a w razie odpowiedzi twierdzącej, czy bieg terminu zawitego z art. 534 k.c. należy liczyć od dnia złożenia wniosku czy też jego zaaprobowania przez pozostałych uczestników postępowania, czy też od powstania skutku prawnego w postaci uprawomocnienia się postanowienia działowego zgodnego z żądaniem wniosku?"

Ostatecznie Sąd Najwyższy podjął uchwałę, zgodnie z którą, na podstawie art. 527 § 1 k.c. wierzyciel może zaskarżyć zgodny wniosek dłużnika i pozostałych uczestników postępowania o podział majątku wspólnego, dział spadku i zniesienie współwłasności, jeżeli w wyniku uwzględnienia tego wniosku przedmioty majątkowe objęte podziałem zostały nabyte przez uczestników postępowania niebędących dłużnikami. Przewidziany w art. 534 k.c. termin biegnie wówczas od dnia uprawomocnienia się postanowienia działowego (uchwała SN z 17 czerwca 2010, III CZP 41/10 OSNC 2011/1/5). Jak wyjaśnił, przepis art. 534 k.c. wiąże początek biegu terminu wniesienia skargi pauliańskiej z datą dokonania zaskarżonej czynności prawnej. Rozwiązanie takie nie może być przyjęte wprost w odniesieniu do czynności procesowej zawierającej zgodny z wnioskiem w rozumieniu art. 622 k.p.c., ponieważ - jak wspomniano - do uszczuplenia majątku dłużnika prowadzi ostatecznie złożony stan faktyczny, którego ostatnim niezbędnym elementem pozostaje konstytutywne orzeczenie sądu w postępowaniu działowym. Rozpoczęcie biegu terminu przewidzianego w art. 534 k.c. należy zatem łączyć z pojawieniem się właśnie tego elementu, a ściślej - z uprawomocnieniem się postanowienia działowego. Wbrew zaś wywodom apelującego, zaprezentowany przez Sąd Najwyższy sposób liczenia terminu, o którym stanowi przepis art. 534 k.c., pozostaje zgodny ze sposobem przyjętym w niniejszej sprawie przez Sąd I instancji, jak i Sąd Apelacyjny.

Skoro powództwo zostało wniesione w dniu 26 września 2016, a więc po upływie terminu pięciu lat od dokonania czynności prawnej przez dłużniczkę powoda - co miało miejsce 16 września 2002 - a kolejne czynności poprzedzające zawarcie zwalczanej przez powoda w tym procesie czynności (w których dłużniczka powoda nie uczestniczyła) zawierane były 27 kwietnia 2005 i 26 lutego 2010, to powództwo o uznanie za bezskuteczną względem powoda umowy sprzedaży nieruchomości z 24 lutego 2016 wytoczone 26 września 2016, celem zaspokojenia przysługującej mu od pierwotnej właścicielki nieruchomości B. D. wierzytelności alimentacyjnej, nie mogło zostać uwzględnione w żadnej części.

Już tylko uzupełniająco Sąd Apelacyjny wyjaśnia, że również pozostałe zarzuty apelującego, a dotyczące przesłanek warunkujących skuteczność skargi pauliańskiej nie zasługiwały na uwzględnienie. W uzasadnieniu apelacji powód wskazywał, że matka pozwanego O. T. już w roku 2013 posiadała wiedzę o istnieniu wierzytelności alimentacyjnej. Z uwagi zaś na okoliczność, że pozwany jest osobą bliską dla zbywającej, również winien posiadać wiedzę o przedmiotowym zobowiązaniu.

W tym miejscu podkreślić należy, że bezpośrednie wystąpienie ze skargą pauliańską przeciwko dalszym nabywcom może być skuteczne tylko wtedy, gdy (w wypadku rozporządzenia odpłatnego) osoba ta była w złej wierze, tj. wiedziała o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną. Chodzi tu o wiedzę rzeczywistą, i nie jest wystarczające, że dalszy nabywca powinien, przy zachowaniu należytej staranności, wiedzieć o tych okolicznościach (por. wyrok SN z 16 kwietnia 2002, V CKN 1446/00, LEX nr 55167). Wiedza musi przy tym dotyczyć wszystkich okoliczności uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną. Osoba dokonująca czynności może mieć bowiem wiedzę o istnieniu i wysokości wierzytelności wierzyciela wobec dłużnika, ale może nie wiedzieć, że czynność dłużnika była podjęta z zamiarem pokrzywdzenia wierzyciela (por. wyroki SN z 14 maja 2010, II CSK 545/09, LEX nr 602684, z 24 września 2015 r., V CSK 667/14, OSNC 2016/7-8/94). Ciężar dowodu wymaganej przez art. 531 § 2 k.c. wiedzy o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną spoczywał - stosownie do art. 6 k.c. - na powodzie.

Sąd Apelacyjny zauważa, że wyrok Sądu Rejonowego Szczecin-Prawobrzeże i Zachów w Szczecinie, zasądający od B. D. na rzecz J. K. rentę alimentacyjną, został wydany 31 lipca 2013 (sygn. akt VIII RC 1488/12) i ustalono nim obowiązek alimentacyjny dłużniczki powoda od czerwca 2013. Już choćby z tego względu, nie sposób uznać, aby pozwany posiadał wiedzę na temat działania pierwotnej właścicielki nieruchomości B. D. w roku 2002 ze świadomością pokrzywdzenia powoda w zakresie nieistniejącej wówczas wierzytelności alimentacyjnej. Nadto, jak prawidłowo

zważył Sąd Okręgowy w pisemnych motywach swojego rozstrzygnięcia, pozwany w chwili nabycia przedmiotowej nieruchomości posiadał wiedzę jedynie na temat istnienia wierzytelności zabezpieczonej hipoteką przymusową, a wynikającej z pkt V postanowienia Sądu Rejonowego w Szczecinie z 3 grudnia 2008 o podziale majątku (III Ns 513/05). Wierzytelność ta została uregulowana przez pozwanego w całości, co skutkowało ukończeniem postępowania egzekucyjnego. Dodatkowo, nie sposób przyjąć, aby uczestnicy poprzednich transakcji - z lat 2002, 2005 i 2010 - dotyczących nieruchomości przy (...) w S., mieli świadomość o wierzytelności alimentacyjnej, orzeczonej przez Sąd 31 lipca 2013 – od czerwca 213

Jeśli zaś chodzi o podniesiony przez powoda zarzut dotyczący naruszenia licznych przepisów Konstytucji RP oraz art. 6 § 1 Konwencji (bez wskazania, o którą konwencję chodzi), Sąd Apelacyjny zaznacza, że zarzut ten jest całkowicie bezzasadny i uchyla się spod kontroli instancyjnej. Skarżący nie tylko nie wyjaśnił w żaden sposób, na czym miałyby polegać zarzucane Sądowi I instancji naruszenie prawa, jak również nie podał, w jaki sposób dyspozycja poszczególnych norm miałyby wpłynąć na rozstrzygnięcia co do istoty sporu.

Mając zatem na uwadze, że prawidłowości rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego nie obaliły zarzuty zgłoszone przez powoda w apelacji oraz że Sąd Odwoławczy nie stwierdził uchybień, które winien brać pod uwagę z urzędu - na podstawie art. 385 k.p.c. - wywiedziona apelacji została oddalona jako bezzasadna.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono, jak w punkcie II sentencji, stosując zasadę odpowiedzialności za wynik procesu (art. 98 i 99 k.p.c.), ustalając wysokość wynagrodzenia pełnomocnika pozwanego w stawce minimalnej, w oparciu o § 2 pkt 5 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

Sąd nie stwierdził aby w sprawie zaistniały szczególne okoliczności, które w świetle przepisu art. 102 kpc uprawniały Sąd do częściowego lub całkowitego odstąpienia od wynikającej z art. 98 §1 kpc zasady odpowiedzialności za wynik sporu.

Małgorzata Gawinek Agnieszka Bednarek-Moraś Zbigniew Ciechanowicz